

ELVERUM
KOMMUNE

Kommunal planstrategi i Elverum - utfordringsnotat

Vedlegg til Kommunal planstrategi 2016 – 2019

Elverum kommune juli 2018

1. Bakgrunn og innledning	3
1.1 Forankring i lovverk og nasjonale forventninger	3
1.2 Forankring i kommunestyret	3
1.3 Forsinkelse.....	4
1.4 Utfordringsnotat.....	4
2. Overordnet utfordring: Elverum som lokalsamfunn	6
3. Samfunnsområde: Klima og energi	8
4. By- og bygdeutvikling	10
5. Samferdsel og infrastruktur.....	13
6. Verdiskaping og næringsutvikling.....	16
7. Natur, kulturmiljø og landskap	19
8. Helse, livskvalitet og oppvekstmiljø.....	21

1. Bakgrunn og innledning

1.1 Forankring i lovverk og nasjonale forventninger

Elverum kommune skal i henhold til Plan- og bygningslovens (PBL) krav oppdatere planstrategien for kommunen i tilknytning til hver valgperiode for kommunestyret. I § 10 i PBL heter det:

Kommunestyret skal minst én gang i hver valgperiode, og senest innen ett år etter konstituering, utarbeide og vedta en kommunal planstrategi. Planstrategien bør omfatte en drøfting av kommunens strategiske valg knyttet til samfunnsutvikling, herunder langsiktig arealbruk, miljøutfordringer, sektorenes virksomhet og en vurdering av kommunens planbehov i valgperioden.

Kommunen skal i arbeidet med kommunal planstrategi innhente synspunkter fra statlige og regionale organer og nabokommuner. Kommunen bør også legge opp til bred medvirkning og allmenn debatt som grunnlag for behandlingen. Forslag til vedtak i kommunestyret skal gjøres offentlig minst 30 dager før kommunestyrets behandling.

Ved behandlingen skal kommunestyret ta stilling til om gjeldende kommuneplan eller deler av denne skal revideres, eller om planen skal videreføres uten endringer. Kommunestyret kan herunder ta stilling til om det er behov for å igangsette arbeid med nye arealplaner i valgperioden, eller om gjeldende planer bør revideres eller oppheves.

Utarbeiding og behandling av kommunal planstrategi kan slås sammen med og være del av oppstart av arbeidet med kommuneplanen, jf. kapittel 11

Ytterligere bakgrunn for utarbeidelse av planstrategi framgår i brev fra Kommunal- og Moderniseringsdepartementet (KMD) pr. 29. april 2015:

«I planstrategien skal kommunestyret som et minimum ta stilling til om kommuneplanen skal revideres i valgperioden, eller om den skal videreføres uten endringer. Planstrategien bør også omfatte en drøfting av kommunens strategiske valg knyttet til samfunnsutvikling. Dette omfatter bl.a. langsiktig arealbruk, miljøutfordringer, sektorenes virksomhet og en vurdering av kommunens planbehov i valgperioden. Den kommunale planstrategien er imidlertid ikke en plan, men vil gi grunnlag for arbeidet med mål og strategier i den videre planleggingen. Planstrategien bør inneholde en beskrivelse av utviklingstrekk og utfordringer kommunen står overfor, både som samfunn og organisasjon, i de kommende årene. På bakgrunn av denne beskrivelsen, skal planstrategien ta stilling til hvilke planer (dvs. alt fra kommuneplan til ulike sektorplaner) som må utarbeides eller rulleres for å legge til rette for en ønsket utvikling i kommunen.»

1.2 Forankring i kommunestyret

Utarbeidelsen av oppdatert planstrategi for Elverum er redegjort for overfor Kommunestyret i egen sak i august 2016 – KS 093/16. Sakens vedtak lyder:

1. Elverum kommunestyre tar redegjørelse i saken "Planstrategi - Elverum kommune – 2016-2019 – utarbeidelse av planstrategi" til orientering.
2. Kommunestyret vedtar med hjemmel i Plan- og bygningslovens §10 å utarbeide planstrategi for Elverum kommune for perioden 2016 – 2019.
3. Planstrategien utarbeides gjennom prosess som gjennomføres i den administrative og politiske organisasjon i Elverum kommune høsten 2016. Prosessen planlegges avsluttet med vedtak av planstrategien i kommunestyret i januar 2017.
4. Kommunestyret vedtar rammer for øvrig for prosessen slik dette er beskrevet i saken.

1.3 Forsinkelse

I forhold til lovens intensjoner er prosessen vedrørende oppdatering av planstrategien for Elverum for perioden 2016 – 2019 forsinket. Dette har sin bakgrunn i begrenset kapasitet til å gjennomføre prosessen, og det faktum at andre utfordringer med vurdert høyere prioritet fra formannskap/kommunestyre og administrasjonen er gitt forrang gjennom 2016 og 2017. Det gjelder bl.a. prioritet til gjennomføring av planprosesser som er vedtatt gjennomført i samsvar med planstrategien for foregående periode – 2012 – 2015. Videre har det vært administrasjonens vurdering at Planstrategien 2012 – 2015 har stått seg, den har vært grunnlag for en omfattende revidering og forenkling av kommunens planverk, og at en forsinkelse av oppdateringen av ny planstrategi for perioden 2016 – 2019 ikke har skapt problemer av betydning. Formannskapet har videre fått redegjørelse for prosessforsinkelsen i mai 2017, og er forelagt en revidert framdriftsplan for utarbeidelse av oppdatert Planstrategi 2016 – 2019. Den reviderte framdriftsplanen innebærer at høsten 2017 anvendes til prosessen. Arbeidet for å utforme Planstrategi 2016 – 2019 baserer seg på denne framdriftsplanen, lovkravene som gjelder, veiledende råd fra departement, erfaringer fra foregående periode samt status i planarbeidet ved inngangen til andre halvår 2017.

1.4 Utfordringsnotat

Et første ledd i arbeidet for å revidere planstrategien er å redegjøre for, og drøfte sentrale og grunnleggende utfordringer for den samlede samfunnsutviklingen i Elverum – det vil si sørge for utarbeidelse av et omforent utfordringsnotat (dette dokumentet).

For å kunne beskrive «sentrale og grunnleggende utfordringer for den samlede samfunnsutviklingen» må det velges en metode som:

- sikrer at de vesentlige utfordringer for lokalsamfunnet faktisk blir løftet fram
- er overkommelig og involverer vurderinger fra fagekspertise, folkevalgte og andre relevante
- tar hensyn til fakta og anerkjent kunnskap på de aktuelle samfunnsområdene – jfr. statistikk, forskning m.v.
- har befolkningen i kommunen sitt behov som perspektiv ved vurderinger av hva som er utfordringer – jfr. kommunens roller: 1. tjenesteprodusent, 2. forvaltningsmyndighet, 3. samfunnsutvikler, 4. demokratisk arena.

Som bakgrunn for utvikling av planstrategien og utfordringsnotatet er relevant statistikk anvendt for de aktuelle samfunnsområdene i Elverum.

Når utfordringene for lokalsamfunnsutviklingen skal løftes fram er det behov for en struktur for å avgrense vurderingene innenfor hensiktsmessige samfunnsområder. I Planstrategien for Elverum 2012 – 2015 ble det vurdert som riktig og hensiktsmessig å operere med 6 samfunnsområder. Dette ble gjort på bakgrunn av råd som kunne leses ut av Kommunal- og Moderniseringsdepartementets veileder. Det vurderes som hensiktsmessig at disse 6 samfunnsområdene opprettholdes som strukturen også for planstrategiperioden 2016 – 2019. Dette er å forstå som det statlige råd for de forhold en kommune på generelt grunnlag må forholde seg til for å kunne drive forsvarlig forvaltning og utvikling av et samfunn. Ved å gjøre vurderingene innenfor disse samfunnsområdene, og senere utforme planverket innenfor de samme områdene, så vil en som kommune ha grunnlag for en helhetlig vurdering for å ivareta kommunens roller overfor befolkningen og samfunnet som helhet. De 6 samfunnsområdene blir også en form for kontinuitetsbærer. De 6 samfunnsområdene som en ut fra denne forståelsen må forholde seg til i samfunnsplanleggingen, i den forstand at en redegjør for utfordringene og utformer mål, strategier og dernest handlingsplaner, er:

1. Klima og energi
2. By- og bygdeutvikling
3. Samferdsel og infrastruktur
4. Verdiskaping og næringsutvikling
5. Natur, kulturmiljø og landskap
6. Helse, livskvalitet og oppvekstmiljø – med underområdene:
 - Oppvekstvilkår og skole

- Folkehelse, velferd og omsorg
- Kulturen, idretten og frivilligheten

Innenfor hver av de 6 områdene er det valgt en metode for å kunne vurdere utfordringene. Denne innebærer at det for Elverum er gjort en vurdering av det som vurderes å være nåtidens styrker og svakheter samt framtidens muligheter og trusler (en SWOT-analyse). Dette baserer seg på faktisk kunnskap fra statistikk og målinger, kunnskap og erfaringer fra den kommunale administrasjon, innspill fra de politiske organer, rapporter og kunnskap fra en rekke tidligere prosesser m.v. Vurderingene av styrker og svakheter, muligheter og trusler summeres opp i det som benevnes som utfordringen for den kommende planstrategiperiode - i sum blir dette til *utfordringsnotatet*.

For oversiktens skyld er det også under hvert område kort beskrevet hva som er

- tilsvarende fokusområde i eksisterende kommuneplan (forteller om vurderinger gjort så langt)
- tilsvarende fokusområde i regional planstrategi i Hedmark (forteller noe om den nære omverdens vurderinger)
- tilknyttede eksisterende planer i Elverum kommune (kommunedelplaner og sektorplaner).

I tillegg til vurderingene på de 6 samfunnsområdene er det vurdert som hensiktsmessig i utfordringsnotatet å legge inn et overordnet samfunnsnivå som gir rom for å vurdere de overordnede og tverrsektorielle utfordringene (basert på vurdering av styrker og svakheter, muligheter og trusler) for lokalsamfunnet (jfr. hva som overordnet og langsiktig må håndteres i kommuneplanen).

Begrunnelsen for å gjøre vurderinger/analyser av denne type, er å skape et omforent grunnlag for å utvikle mål, strategier og dernest arbeidsplaner i det kortere tidsperspektiv (jfr. årlig rullerende Handlings- og økonomiplan med Virksomhetsplan og årsbudsjett – 1-4 år) som svarer på de utfordringer vi mener å ha, slik at vi kan arbeide i henhold til planene, innenfor strategiene, mot målene.

Tankerekken blir så å:

1. finne og strukturere de riktige fokusområdene – jfr. de 6 samfunnsområdene.
2. tilegne seg et bilde av nåtidens styrker og svakheter og framtidens muligheter og trusler innenfor de valgte fokusområdene i Elverum. Dette gjøres med støtte i statistikk, forskningsresultater, tilgjengelig kompetanse (kunnskap, erfaring, vurderingsevne, ferdigheter m.v.)
3. formulere hva som er utfordringene på basis av det bildet som dannes innenfor hvert fokusområde
4. vurdere og klargjøre hvilke typer planer (med mål og strategier) vi trenger som følge av punkt 2 og 3.
5. foreta en sjekk av eksisterende planer en har i kommunen, med tanke på hva som kan beholdes, hva som må oppdateres, hva som må nyproduseres og hva som eventuelt kan saneres.

Punktene 1-5 er i korthet hva planstrategiarbeidet handler om. Punktene 2 og 3 redegjøres det for i dette notatet.

2. Overordnet utfordring: Elverum som lokalsamfunn

- Tilknyttede eksisterende planer i kommunen: Kommuneplanen med samfunnsdel (Elverum mot 2030) og arealdel.
- Eksisterende gjennomføringskraft: Folkevalgte politikere, kommunens organisasjon og kommunens selskaper, næringsdrivende i Elverum i alle bransjer, frivillige organisasjoner, samarbeidende offentlige organer i Elverum (fylkeskommunale og statlige organer),

Nåtid - Styrker:

- Elverum er by og et regionsenter med en befolkning som har passert 21000 innbyggere, og har en næringsstruktur med tilstedeværelse av de fleste varer og tjenester markedet etterspør.
- Gode vilkår for et trygt liv og god oppvekst – barnehager, skoler, videregående utdanning, høyskole samt en rekke muligheter for meningsfylt fritid og sosial omgang mennesker imellom.
- En kommune med tilstrekkelig størrelse til å kunne opprettholde et variert og faglig forsvarlig tjenestetilbud i samsvar med lovbaserte rettigheter og befolkningens forventninger.
- Et relativt variert boligmarked med markedspriser for boligkjøp og kostnadsnivå som er lavere sammenlignet med Østlandet i Norge forøvrig (både hva angår investeringskostnader for hus, leilighet, kommunale gebyrer o.a.)
- Beliggenhet som innebærer overkommelige reiseavstander til alle former for friluftsliv samt god kommunikasjon med omverden (hovedstadsregion, verden forøvrig gjennom hovedflyplass på Gardermoen m.v.)
- Stabilt klima med tydelige årstider.
- Stor nok kommune til å opprettholde et relativt variert kunst- og kulturliv.
- Elverum er et sted de fleste i Norge vet om eller kjenner til - mye på grunn av forsvaret, våre arrangementer, våre museer, Elverum håndball, Elgstua, Elverumsfullmakten/Kongens Nei og vår rolle som skolesenter m.m.. Dette at Elverum er et kjent navn og sted gir oss et fortrinn når vi skal bygge fremtidig attraktivitet, tiltrekningskraft og merkevaren «Elverum».
- Elverum inngår i en større bo- og arbeidsmarkedsregion, særlig vestover mot Hedemarken/rundt Mjøsa, innenfor 45 minutters reiseavstander.

Nåtid - Svakheter:

- Et lokalt arbeidsmarked med begrensninger/mindre variasjon for folk med høy utdanning i forhold til hva arbeidsmarkedet i større byer har å by på..
- Elverum er en relativt liten by i en noe utsatt posisjon geografisk og som trenger sterkt til videre byutvikling.
- Sterk avhengighet av arbeidsplasser i sykehus, forsvar, høyskole – hvorav sykehus og forsvar særlig er samfunnsinstitusjoner under konstant press for strukturrasjonaliseringer med tilhørende usikkerhet.
- Utdanningsnivået i befolkningen er generelt relativt lavt.
- I befolkningen finnes noen spesifikke helseutfordringer/livsstilssykdommer – jfr. folkehelsebarometer.
- Det lokale investormiljøet er begrenset.

Framtid - Muligheter:

- Utnytte kommunens/regionens muligheter og fortrinn med hensyn til å videreutvikle et bærekraftig samfunn basert på fornybare ressurser.
- Et stabilt og forutsigbart samfunn som kan videreutvikles for å være attraktivt for stadig nye befolkningsgrupper innenfor bærekraftige rammer.
- Vokse og knoppskyte ut fra det næringsliv kommunen/regionen har.
- Stabile vintre og god tilgang til snø og skiløyper – ettersom klimaendringene slår inn vil dette være en framtidig attraksjonsverdi som kan utnyttes.

Kommunal planstrategi i Elverum – 2016 - 2019 – utfordringsnotatet

- Markedsføre Elverum som et godt sted å bo, med gjennomførte betydelige investeringer i barnehage, skole og helserelaterte institusjoner.
- Arbeide for å videreutvikle i særlig grad personkommunikasjonsmulighetene mot vest – Hamar og Oslo.
- Intercitytog Hamar, Elverum, Kongsvinger skaper økt pendlermulighet til sentrale arbeidsmarked. Hvis økt bolyst skapes i Elverum, vil det være framtidsmuligheter i befolkningstilflytning.

Framtid - Trusler:

- Avtakende befolkningsvekst med de følger det vil kunne få for investeringsvilje, arbeidsplassutvikling og svekket kommunal økonomi.
- Nasjonal innstramming i kommuneøkonomien kombinert med relativt høy gjeld i kommunen, særlig som følge av investeringer i skole- og helsebygg vil kunne gi begrenset handlingsrom.
- Svekkelse av sykehusets og forsvarrets tilstedeværelse i kommunen/regionen.
- Endringer i handelsnæringen – vekst i handel avtar/flater ut, strukturelle forandringer som følge av økt netthandel, økt kjedemakt o.a.
- Elverum har et overordnet vegsystem med betydelige begrensninger – dette skaper trafikkavviklingsproblemer over Glomma og er en trussel for nødetatenes fremkommelighet mot vest, både ved høy trafikk og ved flomfarer.

Overordnet utfordring for Elverum samlet som lokalsamfunn:

Basert på styrker og svakheter, muligheter og trusler (se over) kan det formuleres en overordnet utfordring for Elverum som lokalsamfunn:

«Hvordan skal vi på bærekraftig vis utvikle Elverum som lokalsamfunn, i pakt med vår omverden, til beste for befolkningen, innenfor begrensede økonomiske rammer?»

Faktagrunnlag – statistikk som i særlig grad har vært bakgrunn for SWOT-analysen:

Til denne delen av SWOT-analysen ligger særlig følgende statistikk og utredninger til grunn:

- SSB-statistikk over befolkningsutvikling/demografi i Norge, Hedmark og Elverum.
- En rekke utredninger, rapporter, høringsuttalelser m.v. vedrørende framtidig plassering og utvikling av Sykehuset Innlandet.
- Kommunens egne utredninger og Statens Vegvesens utredninger vedrørende overordnet vegnett i Elverum – jfr. kommunestyrevedtak i Elverum 23.11.2016.
- Dokumentasjon utarbeidet i forbindelse med pågående prosess (2018) for å utvikle en felles areal- og transportstrategi for 10 kommuner rundt Mjøsa – «Mjøsbyen» - herunder Elverum kommune – se her: www.mjosbyen.no.
- Flyttestrømmer inn, ut og internt i Elverum, Hamar, Løten, Ringsaker og Stange. Rapport 4 2018 – Samfunnsøkonomisk Analyse AS – se her: <https://www.elverum.kommune.no/om-oss/aktuelt/mange-elverumsinger-flytter-hjem-igjen>.
- Utredninger gjennomført i forbindelse med pågående byplanarbeid – se her: <https://elverumby.wordpress.com/>.
- Oversikt over påvirkningsfaktorer for folkehelsen i Elverum kommune 2017 – 2021 – kommunal oversikt fra folkehelsekoordinatoren oppdatert per september 2017.
- Fylkesstatistikk for Hedmark som finnes her: <https://www.hedmark.org/meny/om-hedmark/statistikk/>.

3. Samfunnsområde: Klima og energi

- Tilsvarende fokusområde i eksisterende kommuneplan: Miljø og bærekraft (område 6).
- Tilsvarende fokusområde i regional planstrategi i Hedmark 2016 - 20202: Klima, energi og naturressurser.
- Tilknyttede eksisterende planer i kommunen: Energi- og klimaarbeid i Elverum 2014 – 2018. Utslippsreduksjoner – Karbonbinding – Forebyggende tiltak.
- Eksisterende gjennomføringskraft: Eidsiva Energi AS, ENØK-prosjekt i kommune og region, Sektor for teknikk og miljø, SØIR, næringsaktører i transportbransje, jord- og skogbruk m.fl., byggebransjen, privatpersoner/husholdninger (bilbruk o.a).

Nåtid - Styrker:

- Elverum er ressursmessig i en svært god posisjon. I kommunen er det vannkraft, store skogressurser til bioenergi, store grunnvannsreservoar for varmepumpeløsninger, muligheter for vindkraft og direkte solenergi. Alt er fornybar energi som er karbonnøytral.
- I kommunen er det energisystemer for stasjonært energiforbruk som i stor grad er klimanøytrale – jfr. bioenergi, vannkraft, varmepumper.
- Elverum har store skogressurser som gjennom forsvarlig skogforvaltning vil være redskap i verdens karbonforvaltning, fordi skoger med netto tilvekst er karbonsluk.
- Kommunen som sådan er i forkant på energiøkonomisering (ENØK) og energieffektivisering i egne bygg.
- Eidsiva Bioenergi (fjernvarme).
- Energi- og klimaplan som redegjør for de viktigste utfordringer, mål og strategier.
- Kompetanse på fornybar energi i kommunen og i bedrifter/virksomheter.
- El.-biler, el.-sykler, sykler og andre klimavennlige transportløsninger er i stigende grad på veg inn i daglig transport.

Nåtid - Svakheter:

- Høye investeringskostnader på tekniske løsninger hindrer en raskere overgang til mer klima- og miljøvennlige løsninger.
- Lademulighet for el-biler, for få/dårlig utbygd.
- Utfordring med lokal forurensning fra vedfyring/vegtrafikk.
- Det er begrensninger i hva et lokalsamfunn kan klare av bidrag til globalt klimaarbeid uavhengig av nasjonal politikk.

Framtid - Muligheter:

- Utnytte vårt fortrinn på ENØK til å bygge virksomhet, spre kompetansen til privat sektor, bygge allianser med flere kommuner, regioner og firmaer – jfr. gjennomført ENØK-arbeid.
- Utvikle fjernvarmeløsninger videre.
- Små “nærvarmeanlegg”. Fjernvarme i miniformat
- Drive arealplanlegging for et bosettingsmønster med lavest mulig karbonavtrykk.
- Realisere Ydalir-utbyggingen som et demonstrasjonsprosjekt i Norge.
- Utvikle og tilrettelegge for transportmønstre med betydelig økt innslag av gange, sykkel og kollektive tilbud – gir både klimanytte og folkehelsegevinster.
- Randsoneparkering og “mate-busser”.
- Gradvis fornye til en utslippsfri kommunal kjøretøypark.
- Kommunal innkjøps- og investeringsstrategi som etterspør nullutslipp og smarte energisystemer.
- Gi økte fordeler til lavutslippsbiler, øke antall ladeplasser.
- Stimulere videre klimasmart praksis i byggebransjen både i privat og offentlig sektor i kommunen.
- Muligheter knyttet til fremtidige investeringer i bioenergi/skog.
- Intercitytog Hamar – Elverum – Kongsvinger.

Kommunal planstrategi i Elverum – 2016 - 2019 – utfordringsnotatet

- Arbeide i alle mulige fora for elektrifisering av Rørosbanen og Solørbanen.
- Bidra til å fremme videre utvikling av klimavennlige energiløsninger gjennom kommunal planlegging.

Framtid - Trusler:

- Kunnskap som forklarer klimaendringer og tilhørende trusler kan synes vanskelig å kommunisere, vaner opprettholdes, trusler forsterkes og muligheter blir stående ubenyttet.
- Muligheter for ny næringsvirksomhet blir stående uutnyttet grunnet kompetansesvikt.
- Videre utvikling av fornybare energiløsninger (herunder bioenergi, vind, ny vannkraft, varmepumpeløsninger m.v.) forblir marginalt fordi de krever noe høyere energipriser for å bli stabilt lønnsomme.

Utfordringen for Elverum på samfunnsområdet klima og energi:

Basert på styrker og svakheter, muligheter og trusler (se over) kan det formuleres en overordnet utfordring for Elverum på samfunnsområdet klima og energi:

Hvordan skal vi bidra til å sikre og utvikle langsiktig bærekraftig energiforsyning og klimaadferd for oss sjøl og vår omverden?

Faktagrunnlag – statistikk som i særlig grad har vært bakgrunn for SWOT-analysen:

Til denne delen av SWOT-analysen ligger særlig følgende statistikk og utredninger til grunn:

- Eksisterende energi- og klimaplan for Elverum.
- Fylkesstatistikk or Hedmark på klima og miljø – se her: <https://www.hedmark.org/globalassets/hedmark/statistikk/dokumenter/klima-energi-miljo-og-naturforvaltning-2017.pdf>.
- En mengde rapporter og statistikk nasjonalt og internasjonalt vedrørende klimautfordringene.

4. By- og bygdeutvikling

- Tilsvarende fokusområde i eksisterende kommuneplan: Byutvikling (område 4) og Vekst og utvikling (område 5).
- Tilsvarende fokusområde i regional planstrategi i Hedmark 2016 - 2020: Attraktivitet. Infrastruktur.
- Tilknyttede eksisterende planer i kommunen: Kommuneplanens samfunnsdel og arealdel, Byplan under utvikling på basis av Planstrategi 2012-2015.
- Eksisterende gjennomføringskraft: Sektor for teknikk og miljø, Elverum Tomteselskap AS, grunneiere og utbyggere, Statens Vegvesen, NSB, Bane-Nor,

Nåtid - Styrker:

- Økende grad av nærhet til hovedstadsregionen og sentrale kommunikasjonsknutepunkter i Norge.
- Elverum er et kommunikasjonsknutepunkt.
- Sentralt i Oslo-/Gardermoen-/Østlandsområdet + Sverige med Karlstad
- Rikelig med utbyggingsarealer i sentrum for fortetting.
- Gunstig byggegrunn (kvartærgeologiske løsmasser) med relativt lave alternativverdier (f.eks. til matproduksjon).
- Relativt god grunnleggende infrastruktur og god ressurstilgang i form av vannforsyning (av Norges beste), avløpssystemer, rensing samt avfallshåndtering. Det er på alle måter rom for vekst.
- Stabilt klima med tydelige årstider – bidrar til variasjon i livet.
- Godt sted å bo som utgangspunkt friluftsliv og fritidsaktiviteter.
- Har relativt tunge og forholdsvis stabile offentlige aktører som Forsvaret, Sjukehus, Høgskole, videregående skole og kommune som bidrar vesentlig til aktivitetsnivået og stabilitet.
- Godt utviklet handelssentrum med bl.a kjøpesentrene i sentrum.
- Et knippe av kulturattraksjoner (museer på nasjonalt nivå, flere kunstgallerier), arrangementer (Festspill, Grundsetmart´n, Elverumsdager, Elverumsturneringen (fotball), Volumfestivalen, Movies on War filmfestival, Yngrescup (håndball), Elverum Håndball Herrer, Champions League m.v.)
- Elverum har en oppdatert og gjennomarbeidet byanalyse (kunnskapsgrunnlag) som grunnlag for videre planarbeid og byplan under ferdigstilling (våren 2018).
- Det finnes mye og relevant kunnskap om byutvikling som kan brukes – jfr. særlig Meld. St. 18 (2016–2017) "Bærekraftige byer og sterke distrikter".
- Terningen Arena som høgskole-, bedrifts- og idrettssenter i stadig utvikling.
- Kan tilby både relativt urbane byløsninger og «livet på landet».
- Korte avstander innad i kommunen og bygder med mulighet for gode bomiljøer.
- Mangfoldig, stor og aktiv frivillig sektor.
- By med beliggenhet mellom Glomma og skogen
- Elverum Tomteselskap/Elverum Kommunale Industribygg som operative selskaper for bolig-/næringsutvikling.
- Skogressursene
- Kompetanseklngen Terningen Nettverk

Nåtid - Svakheter:

- Uavklart vegsystem som skaper utfordringer i byutviklingen.
- For svakt kollektivtransportsystem med påkoplinger mot Hamar og Oslo.
- For få boliger i sentrum som gir variasjon i beboernes aldersklasser.
- Bysentrum framstår som «dødt» etter normale stengetider for butikker.
- Relativt få eiendomsbesittere og utbyggere med kraft til å løfte fram utbyggingsprosjekter.
- Et relativt fragmentert og lite helhetlig utviklet byområde med til dels lave estetiske kvaliteter.
- Mangler: Fullstendig Plan for samferdsel/Veiplan/SMAT-plan – jfr. byplanarbeidet.

- Moderne digital infrastruktur er ikke 100% utbygd og funksjonell

Framtid - Muligheter:

- Skape grunnlag for orden i vegsystemene i Elverum som grunnlag for helhetlig byplanlegging.
- Realisering av nordre ringveg vil gi grunnlag for bedre byutvikling, utvikling av byen mot Glomma og mindre lokal forurensning.
- Fastholde og forsterke Elverum Tomteselskap som kommunens utvikler for boligområder.
- Bidra til at Ydalir utbygges i samsvar med klima- og miljøambisjoner.
- Fullføre rådhusplassen i tråd med forslag fra konkurransevinner.
- Sørge for utvikling av Storgatas østre side mot Galgeberget.
- Utvikle byplan for Vestad som grunnlag for utbygging.
- Utvikle en helhetlig «partnerskapsplan» mellom private aktører, andre offentlige aktører og Elverum kommune for å realisere overordnede utviklingsplaner, som en del av operasjonaliseringen av byplan under utvikling.
- Utnytte rollen bedre som vertskommune for Anno Museum.
- Arbeide for å skape enighet om at Elverum må være «motor» i en regional sammenheng.
- Utnytte at Elverum er «innfallsporten» til Østerdalen(e).
- Utnytte at Elverum er «passe stort», korte avstander, med relativt god kommunikasjon og rik tilgang til friluft og helsefremmende aktiviteter.
- Tilby romslige tomter på bygdene for de som vil ha «livet på landet».
- Skape innholdet i et uteliv også for 40+.
- Området mot Glomma utvikles til et urbant, men grønt byrom.
- Involvere utbyggere i en samlet strategi for å løfte de estetiske kvalitetene i Elverum - realisering av byplanleggingens ambisjoner.
- Mangfold i botilbud i sentrum.
- Parkering – i gåavstand og matebusser.
- Byutvikling med oppmerksomhet på stedsutvikling, byrom og byliv og med størst hensyn til hva som er best for de som skal bo der hensyntatt fremtidig befolknings sammensetning.
- Prioritere utbygging av aktivitetstilbud til barn og unge.
- Videreutvikle satsing på kollektive transportløsninger i byen og mot Oslo/Gardermoen og Mjøsregionen.
- Ta en aktiv rolle i ATP samarbeidet for Mjøsregionen
- Ta de nødvendige grep for å sikre at luftkvaliteten i byområdet er god i tråd med helsemyndighetenes anbefalinger.
- Tilrettelegge for hyttebygging også i Elverum kommune.
- Kommuneplanen sier at Elverum skal satse på tre bygdesentre. Det er viktig at det lages en strategi for bygdene og grender.
- God bredbåndsutvikling er god bygdeutvikling og kan igjen være positivt for boligbygging i hele kommunen.

Framtid - Trusler:

- Svekket befolkningsutvikling.
- Sentralt vegsystem i og rundt Elverum forblir uavklart i mange år.
- Bysentrum utarmes på grunn av etableringer i «satelitter» rundt byen.
- Ikke tilstrekkelig kompetanse og kapasitet til å holde et samlet grep i by- og bygdeutvikling for i neste omgang å klare å realisere infrastruktur, boligutbygging, næringsutvikling.
- For lite synlige på Østlandet, p.g.a. pregløshet, begrenset kvalitet på bygningsarkitektur, for svak utvikling av arbeidsplasser, bolig og kulturtilbud, med tilhørende for svak bostedsattraktivitet.
- Svakt omdømme – «vi sjøl» og omverdenen har ulik forståelse.
- Manglende interesse og prioritering fra overordnede myndigheter.

Utfordringen for Elverum på samfunnsområdet by- og bygdeutvikling:

Basert på styrker og svakheter, muligheter og trusler (se over) kan det formuleres en overordnet utfordring for Elverum på samfunnsområdet by- og bygdeutvikling:

Hvordan skal vi sikre og utvikle oss som en attraktiv kommune å bo og leve i?

Faktagrunnlag – statistikk som i særlig grad har vært bakgrunn for SWOT-analysen:

Til denne delen av SWOT-analysen ligger særlig følgende statistikk og utredninger til grunn:

- SSB-statistikk over befolkningsutvikling/demografi i Norge, Hedmark og Elverum.
- Kommunens egne utredninger og Statens Vegvesens utredninger vedrørende overordnet vegnett i Elverum – jfr. kommunestyrevedtak i Elverum 23.11.2016.
- Dokumentasjon utarbeidet i forbindelse med pågående prosess (2018) for å utvikle en felles areal- og transportstrategi for 10 kommuner rundt Mjøsa – «Mjøsbyen» - herunder Elverum kommune – se her: www.mjosbyen.no.
- Flyttestrømmer inn, ut og internt i Elverum, Hamar, Løten, Ringsaker og Stange. Rapport 4 2018 – Samfunnsøkonomisk Analyse AS - <https://www.elverum.kommune.no/om-oss/aktuelt/mange-elverumsinger-flytter-hjem-igjen>.
- Utredninger gjennomført i forbindelse med pågående byplanarbeid – se her: <https://elverumby.wordpress.com/>.
- Fylkesstatistikk for Hedmark som finnes her: <https://www.hedmark.org/meny/om-hedmark/statistikk/>.

5. Samferdsel og infrastruktur

- Tilsvarende fokusområde i eksisterende kommuneplan: Byutvikling (område 4) – delvis.
- Tilsvarende fokusområde i regional planstrategi i Hedmark: Infrastruktur.
- Tilknyttede eksisterende planer i kommunen: Trafikksikkerhetsplan 2008 – 2017, Hovedplan vann og avløp – 2015 – 2024, byplan under utvikling.
- Eksisterende gjennomføringskraft: Sektor for teknikk og miljø, Statens Vegvesen, Hedmark fylkeskommune, selskaper for tele- og datakommunikasjon, grunneiere, byggentreprenører m.fl.

Nåtid - Styrker:

- Vennlig topografi (få risikofaktorer med jordras, skred o.a.) og enkel byggegrunn.
- Elverum er et etablert trafikknutepunkt – jernbane og riksveger mot nord, sør, øst og vest.
- Stadig kortere fra- og til Oslo og reisemulighetene fra- og til den øvrige verden (Gardermoen hovedflyplass).
- Vann- og avløpssystemene i kommune er i all hovedsak «på stell», og vi kan ta imot økt utbygging (svært godt vann i rikelige mengder, enkle grunnforhold for bygging). Stadig utbygging og vedlikehold/oppdgradering av vann og avløpssystemer pågår.
- Relativt enkelt å bygge vei i Elverum med de grunnforholdene som er her.
- Kommunen har jernbanetilknytning – er et knutepunkt.
- Relativt gode bussforbindelser til Hamar.
- Knutepunkt for Hedmark/Indre Østlandet.
- Relativt god mobil/bredbånddekning – videre bredbåndutbygging pågår.
- Rv 3/25 – utbygging som bedrer tilknytningen til omverden.
- En parkeringsordning i sentrum med parkeringsskiver som fungerer godt og er et fortrinn i forhold til mange andre byer av samme størrelse.

Nåtid - Svakheter:

- Hovedvegssystemet inn mot Elverum fra vest og videre gjennom og rundt byen er ikke løst på en framtidsrettet måte. Eksisterende nett er slitt og estetisk lite tiltalende.
- Byens tilknytning mot vest er for svak – både inn mot Hamar og inn mot Oslo.
- Rørosbanen har lav standard og prioriteres tilsynelatende lavt.
- For dårlig gang og sykkelvegnett (både på sammenheng av eksisterende og på kvalitet på noen punkter og på manglende utbygging av strekninger)
- Tilrettelegging, informasjon m.v. for et sammenhengende kollektivt transporttilbud og sammenhengen mot skystasjon og kombinasjonsmuligheten for sykkel, bus, tog er for svak (vi er umoderne).
- Slitent dekke på deler av både kommunalt, fylkes- og riksvegnett i- og rundt byen.
- Mye gatelys er dårlig
- Mye halvferdig/dårlige løsninger med hensyn til kantstein, avslutninger og føringer rundt kryss.
- Parkering – er nåværende ordning tilfredsstillende eller må vi tilpasse oss likt andre byer?

Framtid - Muligheter:

- Politisk omforent, samlet og vedvarende påvirkning over tid i henhold til utviklede mål og strategier overfor regionale og nasjonale myndigheter og prosesser.
- Generelt: Vi har et stort mulighetsrom – det er få fysiske begrensninger for stedet Elverum.
- Skape engasjement rundt Elverum som både by- og landkommune generelt og spesielt slik at det blir større engasjement for byutviklingen fra både offentlig, privat og frivillig sektor.
- Intercity-utviklingen (tog) Oslo – Lillehammer må vi «henge oss på» med gode korresponderende kommunikasjoner.
- Arbeide for å skape prioritet på jernbanestrekningen Rena – Elverum – Hamar.

Kommunal planstrategi i Elverum – 2016 - 2019 – utfordringsnotatet

- Spille på lag med offentlige aktører - fylkeskommune og Statens vegvesen.
- Spille på lag med organisasjoner og ideelle grupper, men med politisk styring.
- Etablere et tydelig gang og sykkelvegnett gjennom byen slik at Terningen Arena tydelig bindes sammen med Storgata
- Forsterke satsing på kollektive transportløsninger i byen og mot Oslo/Gardermoen og Mjøsregionen.
- Ta en aktiv rolle i ATP samarbeidet for Mjøsregionen
- Intercitytog Hamar – Elverum – Kongsvinger
- Gjenoppta sak om overordnet vegsystem, alternativ 2 i henhold til utførte utredninger.
- Bedre koordinasjon mellom ulike transportører i Elverum, slik at for eksempel buss fra Søbakken koordineres med togavganger.
- Bedre brøyting av gang og sykkelveger (også over bruene).
- Ta høyde for etablering av fortau/gang- og sykkelsti ved etablering av nye boligfelt/veger.
- Valg av østre trase for dobbeltspor jernbane i Hamar vil gi mulighet for direktetog Elverum – Oslo på ca. en time. Dette vil kunne bety et paradigmeskifte for vekst og utvikling i Elverum ved at vi i realiteten blir en del av stor – Oslo, med god mulighet for dagpendling Elverum – Oslo.
- Trafikkutfordringene er ikke løst i Elverum. Vi må få bedre trafikkflyt, spesielt i sentrum, over Glomma og vestover mot Hedmarken, Gardermoen og Oslo slik som gjeldene kommuneplan beskriver.
- Sammen med Hedmarken har vi felles bo- og arbeidsmarked. Den mest effektive kommunikasjonsformen er tog. Det bør jobbes for timesavganger til Hamar og direkte og videre til Gardermoen/Oslo.
- Som tiltak for å hindre stor vekst av privatbiler i sentrum bør utbygging i sentrumsnære gåavstander prioriteres. Det tenkes da spesielt på området mellom sentrum og Glomma, samt bydel Vestad Nord.

Framtid - Trusler:

- Uavklarte gate- og vegløsninger i og rundt Elverum som følge av manglende godkjente planer som gjør at vår region ikke prioriteres.
- Planer og senere gjennomføring i henhold til Nasjonal Transportplan tar meget lang tid.
- For stor grad av bompengefinansiering på veger som blir en innelukkingsmekanisme for Elverum.
- Svekket befolkningsvekst som bidrar til svekket investeringsvilje.
- Gammel infrastruktur for å møte fremtidig utfordringer knyttet til klimaendringer (overvann).

Utfordringen for Elverum på samfunnsområdet samferdsel og infrastruktur:

Basert på styrker og svakheter, muligheter og trusler (se over) kan det formuleres en overordnet utfordring for Elverum på samfunnsområdet samferdsel og infrastruktur:

Hvordan skal vi sikre gode kommunikasjonsløsninger innad i kommunen og med omverden?

Faktagrunnlag – statistikk som i særlig grad har vært bakgrunn for SWOT-analysen.

Til denne delen av SWOT-analysen ligger særlig følgende statistikk og utredninger til grunn:

- Kommunens egne utredninger og Statens Vegvesens utredninger vedrørende overordnet vegnett i Elverum – jfr. kommunestyrevedtak i Elverum 23.11.2016.
- Dokumentasjon utarbeidet i forbindelse med pågående prosess (2018) for å utvikle en felles areal- og transportstrategi for 10 kommuner rundt Mjøsa – «Mjøsbyen» - herunder Elverum kommune – se her: www.mjosbyen.no.

Kommunal planstrategi i Elverum – 2016 - 2019 – utfordringsnotatet

- Utredninger gjennomført i forbindelse med pågående byplanarbeid – se her: <https://elverumby.wordpress.com/>.
- Fylkesstatistikk for Hedmark som finnes her: <https://www.hedmark.org/meny/om-hedmark/statistikk/>.
- Kommunens eksisterende strategiske plan: Hovedplan vann og avløp – 2015 – 2024.
- Dokumentasjon og erfaringer fra pågående arbeid med utbygging av bredbånd i kommunen.
- Dokumentasjon og erfaringer fra pågående arbeid med oppgradering og vedlikehold av kommunalt vegnett.

6. Verdiskaping og næringsutvikling

- Tilsvarende fokusområde i eksisterende kommuneplan: Vekst og utvikling (område 5).
- Tilsvarende fokusområde i regional planstrategi i Hedmark: Kompetanse og næringsutvikling. Attraktivitet.
- Tilknyttede eksisterende planer i kommunen: Strategisk næringsplan 2014 – 2018. Eierskapsmelding for kommunens egne bedrifter.
- Eksisterende gjennomføringskraft: Bedrifter og virksomheter i næringslivet

Nåtid - Styrker:

- Etablert regionsenter.
- Forsvaret, Høgskolen, Sjukehuset, Terningen Arena.
- Et industriproduksjonsmiljø – herunder matindustri.
- Servicenæringer.
- Handelssentrum.
- Elverum kommunes egne selskaper (Elverum Energi, Elverum Tomteselskap, Elverum Kommunale Industribygg, Agena, ElverumRegionen Næringsutvikling, VisitElverumRegionen).
- Naturressurser – skog, jord, Glomma, drikkevann.
- Byggearealer, regulerte næringsarealer – god plass.
- God vannforsyning – rent og billig.
- Nærhet til Oslo, Gardermoen, Trysil, Hamarregionen, Sverige.
- Arrangementer (Jakt- og fiskedagene, Festspillene, Grundsetmartn, Elverumsdager, Fotball- og håndballturneringer, Volumfestivalen, Movies on War – filmfestival, fotball- og håndballturneringer m.v.).
- Kulturtilbud gjennom året.
- Elverum Håndball som merkevare.
- Overnattingskapasitet.
- CO₂-nøytral og mere til (grunnet karbonbindingen i skogene).
- Konkurransedyktig og stabil arbeidskraft.
- Konsentrert sentrum mellom to kjøpesenter.
- Har kompetansemiljøer innen blant annet skog, helse, farmasi og forsvar som bør gi grunnlag for knoppskyting og entreprenørskap innen bioøkonomi og tilknyttede næringer.
- En by med over 20.000 innbyggere har generelt et visst antall mennesker med evner og vilje innen entreprenørskap og gründerskap. Disse må stimuleres!

Nåtid - Svakheter:

- Begrenset med lokale/regionale eiermiljøer i næringslivet med risikokapital, innovasjonsevne innenfor næringer i vekst.
- I betydelig grad et filialisert næringsliv – dvs. eiermiljøene finnes -og beslutningene tas utenfor Elverum.
- Traust lynne – begrenset innovasjonsevne.
- Ikke sultne nok etter å skape nye arbeidsplasser.
- I stor grad avhengig av offentlige arbeidsplasser (ubalanse).
- Usikkerhet rundt Sjukehuset, Forsvaret – stadige diskusjoner.
- Mister produksjonsbedrifter i konkurranseutsatt sektor.
- Utdanningsnivået.
- Stadig færre arbeidsplasser for de med lav utdanning.
- Få VTA-plasser.

Framtid - Muligheter:

Kommunal planstrategi i Elverum – 2016 - 2019 – utfordringsnotatet

- Høgskolen i Innlandet/Terningen Arena/Universitetsambisjonene/Terningen Nettverk
- Forsvaret – videre utvikling og «spin-offs».
- Regionsenter og by.
- Etablering av sentrumsboliger og variert boligmasse også med relativt gunstige priser («boligdrevet» næringsutvikling).
- Markedsføre og selge våre regulerte næringsarealer aktivt.
- Utvikle naturressursene videre – skog, jord, Glomma, drikkevann.
- Helseklynge rundt nytt Helsehus.
- Ledende i utviklingen av bioøkonomien, særlig innen skog og legemidler. Vi har kompetansemiljøer og naturgitte forutsetninger!
- Utnytte våre råvarer bedre.
- Vekst som avler videre vekst.
- Nærhet til Oslo-området.
- Gode veier til Oslo og god jernbaneløsning (høyhastighet).
- Regionforstørring og felles bo- og arbeidsmarked med Hedemarkenkommunene
- Flere arrangementer gjennom året.
- Museumsutvikling – flere kommersielle aktiviteter med utgangspunkt i museenes virksomhet.
- Skogmiljøet/næringsklyngen rundt skog.
- Videreutvikle Sør-Østerdal Næringshage.
- Støtte og utvikle eksisterende bedrifter.
- Styrke attraktivitetsarbeidet og næringsutviklingsfunksjonen i kommunen
- Innvandring som ressurs.
- Økt entreprenørskap blant innvandrere.
- Utnytte alternative energikilder.
- Ligger på fraktlinjen Oslo – Trondheim
- Vi har god bredbåndsdekning og kan tilby lokaler til bedrifter som ikke er avhengig av geografisk plassering.
- Den tredje industrielle revolusjon med informasjonsteknologi og 3D – printere kan gjøre geografisk plassering av næringsvirksomhet irrelevant. Gir dette muligheter for Elverum?
- Bruke EKI/ETS aktiv for å tiltrekke boliger og næringsutvikling. For å gjøre dette må bo- og næringsstomter i forskjellige sjangre markedsføres aktivt utenfor egen kommune.
- Næringsliv og utbyggere trenger forutsigbarhet og felles retningslinjer for en best mulig utvikling. Dispensasjoner fra retningslinjer skaper uforutsigbarhet og usikkerhet, enhver dispensasjon bør derfor etterfølges med en vurdering om reglementet bør endres.
- Framtidens Elverum trenger gode arbeidere. Kommunen bør derfor øke antallet lærlinger i egen organisasjon samt jobbe for flere lærlinger i næringslivet, dette vil også kunne bidra til at enda flere gjennomfører hele utdanningsløpet.

Framtid - Trusler:

- Sjukehusstrukturen – mulig framtidig svekkelse for sjukehuset i Elverum
- Endringer i Forsvaret.
- Vegsystemet.
- Bompengerivå på veier til Elverum (risiko for isolasjon)
- Mangel på risikovillig kapital.
- Svekket befolkningsutvikling.
- For få nye forretningsidéer, entreprenører og gründere som skaper ny næringsvirksomhet.
- Kostnadspress på industriarbeidsplasser (risiko- og konkurranseutsatt næring).
- Lange planprosesser.
- Investeringsvilje- og evne.

Utfordringen for Elverum på samfunnsområdet verdiskaping og næringsutvikling:

Basert på styrker og svakheter, muligheter og trusler (se over) kan det formuleres en overordnet utfordring for Elverum på samfunnsområdet verdiskaping og næringsutvikling:

Hva skal vi leve av?

Faktagrunnlag – statistikk som i særlig grad har vært bakgrunn for SWOT-analysen:

Til denne delen av SWOT-analysen ligger særlig følgende statistikk og utredninger til grunn:

- Kommunens egen strategiske plan for næringsutvikling.
- Sysselsettingsstatistikk fra SSB.
- Dokumentasjon og erfaringer fra pågående arbeid i Omstillingsprogram for Elverumregionen i regi av ElverumRegionens Næringsutvikling AS.
- Dokumentasjon utarbeidet i forbindelse med pågående prosess (2018) for å utvikle en felles areal- og transportstrategi for 10 kommuner rundt Mjøsa – «Mjøsbyen» - herunder Elverum kommune – se her: www.mjosbyen.no.
- Fylkesstatistikk for Hedmark som finnes her: <https://www.hedmark.org/globalassets/hedmark/statistikk/dokumenter/naringsliv-og-arbeidsplassutvikling-2017.pdf>.

7. Natur, kulturmiljø og landskap

- Tilsvarende fokusområde i eksisterende kommuheplan: Miljø og bærekraft (område 6).
- Tilsvarende fokusområde i regional planstrategi i Hedmark: Klima, energi og naturressurser.
- Tilknyttede eksisterende planer i kommunen: Ingen.
- Eksisterende gjennomføringskraft: Sektor for teknikk og miljø, grunneiere, Sektor for kultur,

Nåtid - Styrker:

- Elverum kommune har variert kulturlandskap og god mulighet for økt matproduksjon.
- Glomma og de mulighetene den gir for rekreasjon, friluftsliv og næringsutvikling.
- Flotte rekreasjonsmuligheter.
- Kort avstand til skog og elv.
- Nærhet til naturopplevelser og by.
- Levende bygder.
- Muséer.
- Kulturopplevelser.
- Skanser og festning.
- Lite nedbygging av dyrket jord.

Nåtid - Svakheter:

- Er inne i rovdyrsonen, det medfører nedbygging av jordbruk, utmarksbruk og matproduksjon.
- Mangler en oppdatert kulturvernplan.
- Mangler plan for utmark og friluftssinteresser.

Framtid - Muligheter:

- Oppheving av rovdyrsoner, vesentlig mindre rovdyrtrykk, mer beitebruk, vedlikehold av kulturlandskapet.
- Bysentrum knyttes til Glomma
- Grønne korridorer fra byen ut i friluftsområdene.
- Grønne lunger/Parker.
- Verden trenger matproduksjon, dyrket mark skal derfor vernes.
- Det kan være et konkurransefortrinn å skape bedre tilrettelegging til naturgoder/-miljøer for personer med nedsatt funksjonsevne, barnevogner m.v.

Framtid - Trusler:

- Riving/nedbygging av kulturminner.
- Kulturlandskap, landbruk og levende bygder er sterkt gjensidig avhengige av hverandre.
- Kulturlandskapets verdier kan på sikt neppe opprettholdes uten levende bygder og jordbruksdrift.

Utfordringen for Elverum på samfunnsområdet natur, kulturmiljø og landskap:

Basert på styrker og svakheter, muligheter og trusler (se over) kan det formuleres en overordnet utfordring for Elverum på samfunnsområdet natur, kulturmiljø og landskap:

Hvordan forvalte, benytte og utvikle vår natur, vårt kulturmiljø og kulturlandskapet?

Faktagrunnlag – statistikk som i særlig grad har vært bakgrunn for SWOT-analysen:

Kommunal planstrategi i Elverum – 2016 - 2019 – utfordringsnotatet

Til denne delen av SWOT-analysen ligger ingen særskilt statistikk og/eller utredninger til grunn som det henvises til her. Som kjent finnes det imidlertid mye statistikk, kunnskap og erfaringer vedrørende forvaltning av natur og landskap – herunder jordbruk, skogbruk, vernebestemmelser, vassdragsforvaltning m.v. og tilsvarende statistikk, kunnskap og erfaringer på kulturmiljø og kulturvern. I tråd med de øvrige samfunnsområder er det et ønske om at den forvaltning som drives på området, og ambisjonene for denne forvaltningen kan samles i en plan, som hensyntar utfordringen.

8. Helse, livskvalitet og oppvekstmiljø

- Tilsvarende fokusområde i eksisterende kommuneplan: Livskvalitet og velferd (område 7).
- Tilsvarende fokusområde i regional planstrategi i Hedmark: Kompetanse og næringsutvikling.
- Tilknyttede eksisterende planer i kommunen:
 - Folkehelsearbeid i Elverum 2013 – 2017
 - Helse og omsorg i Elverum 2016 – 2020
 - Integrasjon i Elverum 2015 – 2019
 - Utdanning i Elverum 2017 – 2022
 - Barnefattigdom – bekjempelse og forebygging – 2013 – 2016
 - Strategisk plan for NAV – 2015 – 2020
 - Idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv i Elverum – 2014 – 2018
- Eksisterende gjennomføringskraft: Sektor for PRO, Sektor for familie og helse, Sektor for utdanning, NAV, Sektor for kultur.

Nåtid - Styrker:

- Full barnehagedekning med barnehager i alle utbygde områder
- Jotuntoppen bo- omsorgssenter – en vesentlig styrking av demensomsorgen.
- Helsehus under bygging.
- Mange gode tilbud i lag og foreninger.
- Vi har mange og gode frivillige organisasjoner.
- Vi har gode og trygge oppvekstmiljø for barn og unge.
- Gode barnehager – jfr. brukerundersøkelser og barometre.
- Mye god fagkompetanse i fagsektorene i kommunen.
- Resultatene i grunnskolen er på vei oppover (over Hedmarksnittet på grunnskolepoeng i 2016, litt under landet)
- Sjukehus, folkehelse, Terningen Arena, Møteplassen.
- God eldreomsorg.
- Kulturskolen.
- Betydelig idrettsmiljø med lag og foreninger som driver sosial utjevning, integrasjon og folkehelsearbeid.
- Ungdommens hus.
- Starmoen som fritidsarena.
- Gode skiløyper.
- Elverum videregående skole – under betydelig rehabilitering.
- Høgskolens nærvær med sine utdanninger
- Frisklivssentral.
- Differensiert forebyggende helsetjenestetilbud; Helsestasjon, Familieteam, Ungdomsteam.
- Rask psykisk helsehjelp - Bofelleskap psykisk helse og rusomsorg
- Bruk av nærnettverk i barnevernet
- 3 kommunepsykologer
- SMISO
-

Nåtid - Svakheter:

- En barnehage- og skolestruktur som gir relativt dyr drift på grunn av flere små enheter.
- Barnevern er et utfordrende tjenesteområde.
- Resultatene i grunnskolen må jobbes videre med for å sikre gjennomføring av videregående opplæring for elevene i Elverumskolen.

Kommunal planstrategi i Elverum – 2016 - 2019 – utfordringsnotatet

- Leiret er i stor grad utbygd for eldre – i for liten grad et levende sentrum.
- Svømmehall på «overtid» - Varmtvannsbasseng mangler.
- For høy andel av livsstilssykdommer/svekket helse.

Framtid - Muligheter:

- Bruke skog og mark mer i folkehelsesammenheng.
- Kunne spille på lag med tunge offentlige aktører som er i kommunen.
- Vurdere barnehage- og skolestruktur på nytt for om mulig å legge en ny og mer kostnadseffektiv struktur som frigir midler til innhold i skolen.
- Endring av barnehagestrukturen og skolestrukturen vil kunne gi mer effektiv drift og bedre pedagogisk miljø både for ansatte og elever
- Mer samordnet struktur i opplæring i skole generelt, for å ivareta hele mennesket må både psykisk helse og fysisk helse ha fokus i skole og barnehage.
- Omsorgsboliger med heldøgns omsorg
- Utvikling/-utbygging av Ungdommens hus
- Flere kinosaler, bedre kulturhus med mer aktivitet
- Involvere og støtte frivillig sektor i større grad som bidrag til velferd og livskvalitet for innbyggere.
- Flere rehab.plasser/rehab.senter.
- Tidlig innsats i skole og barnehage.
- Biblioteket og kulturhuset bør utvikles med utbygging. Kommuner med moderne bibliotek har mye høyere besøk, i tillegg er bibliotek og kultur viktig for integrering, livskvalitet og bolyst.
- Gode sykehjemsplasser med både korttids- og langtids plasser er viktig
- Barna er vår framtid, vi bør derfor jobbe for en heldagsskole med SFO, aktiviteter, mat og leksehjelp
- Økt lærertetthet i både barnehage og skole for å bedre ytterligere den individuelle tilretteleggingen til barnas beste.
- Øke fokuset på barnefattigdom med strategier og konkrete tiltak
- Tilrettelegge for og utvikle frivilligheten med handlingsplaner og økonomiske midler
- Lage en god plan for idrettsanlegg, samt utvikle et skateanlegg
- God rus- og psykiatriomsorg
- Utvikle flere gratisarenaer for sosialt samvær.
- Badeanlegg
- Heltidskultur

Framtid - Trusler:

- Aldring i befolkningen, for lave fødselstall.
- Kompetansebehov, kompetansekrav
- Skolebygg, trenger rehabilitering og økt kapasitet
- Sosialt utenforskap, ensomhet med følger for psykisk helse.
- Radikalisering.
- Kommunen får flere oppgaver på helseområdet uten at penger følger med.

Utfordringen for Elverum på samfunnsområdet helse, livskvalitet og oppvekstmiljø:

Basert på styrker og svakheter, muligheter og trusler (se over) kan det formuleres en overordnet utfordring for Elverum på samfunnsområdet helse, livskvalitet og oppvekstmiljø:

Hvordan skal vi sikre og utvikle vår helse, livskvaliteten og oppvekstmiljøet?

Faktagrunnlag – statistikk som i særlig grad har vært bakgrunn for SWOT-analysen:

Til denne delen av SWOT-analysen ligger særlig følgende statistikk og utredninger til grunn:

- SSB-statistikk over befolkningsutvikling/demografi i Norge, Hedmark og Elverum.
- Flyttestrømmer inn, ut og internt i Elverum, Hamar, Løten, Ringsaker og Stange. Rapport 4 2018 – Samfunnsøkonomisk Analyse AS – se her: <https://www.elverum.kommune.no/om-oss/aktuelt/mange-elverumsinger-flytter-hjem-igjen>.
- Utredninger gjennomført i forbindelse med pågående byplanarbeid – se her: <https://elverumby.wordpress.com/>.
- Oversikt over påvirkningsfaktorer for folkehelsen i Elverum kommune 2017 – 2021 – kommunal oversikt fra folkehelsekoordinatoren oppdatert per september 2017.
- Fylkesstatistikk for Hedmark som finnes her: <https://www.hedmark.org/meny/om-hedmark/statistikk/>.
- KOSTRA-data – se her: <https://www.ssb.no/offentlig-sektor/kostra>.